

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor:	Correspondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ“
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale concurse edite etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	iară banii de prenumerațiune și inserțiunile a
” ” ” pe 1/2 an 5 ”	de cuvinte 6 cor, până la 200 de cuvinte 8 cor.	ADMINISTRAȚIA
” România și străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
” ” ” ” pe 1/2 an 7 ”		

Uniunea Românilor din Transilvania cu biserică romano-catolică sub împăratul Leopold I.

(Continuare)

XIII.

Opiniunea istoricilor ort. români despre uniune.

Am arătat în titlul precedent părerile unor bărbați de nediscutabilă valoare din sinul Românilor gr. catolici, cari cu adanca durere se pronunță atât de grav în chestiunea uniunii. Vocile sunt erupțiuni de tot jalnice, ca să ne venim în ori, vedând spărtura produsă prin uniune în corpul națiunii și considerând urgia deslănțuită asupra noastră prin ura și lupta dintre frați spre paguba noastră și în folosul străinilor. Legitimă și seusabilă trebuie să apară deci și durerea noastră a celorlalți Români, când auzim expunându-se voci pentru »domnia« și »puterea« papei. Noi cari am gemut de sute de ani în selăviă să ne orbim pre noi înși-ne și să ne sfășiem între olaltă, să robim și să luptăm pentru a mări și ține la stăpânire pro papa. Este acesta glasul Românilor cu durere pentru neam? Este acesta duhul care a inspirat pre luceferii uniților? Nu! Acesta este glasul misionarilor fanatici; acesta este spiritul din colegiul de propaganda fide, îndreptat spre cele cinci părți ale lumii spre mărirea papei și a bisericii catolice. Urmașii legionarilor lui Traian din Dacia, nu pot înțelege acest glas, care le sună străin; nu se pot însufleți de acel spirit de propagandă papistașă, căci prin el nu vorbește strămoșul său roman de odinioară, ci un agent pus în serviciul străinilor. Poporul român va rezista și maideparte acelor voci sirenice și cobitoare și de trezvia și tenacitatea lui se vor sfărâma toate armele misionarilor papistași. Și în trecut poporul român și-a avut înțelepciunea sa proprie de viață, prin

care a străbătut atâtea vécuri fortunose, și a înfruntat atâtea atacuri de la diferite popore năvălitoare. Dar las se urmeze părerile unor mari istorici și a altor scriitori români, cari s'au ocupat cu costiunea uniunii.

La locul dintăiu pun opiniunea marelui linguist și istoriogaf B. P. Hașdea, carele și-a elupat prin erudițiunea sa renume ouropén. În tractatul său Negru-vodă, despre începuturile statului țerei românesce (1230—1380) cu priviro la luptele confesionale scrie:

»Înverșunata luptă de vr'o jumătate de secol în Oltenia între catolicism și între ortodoxia dela 1246 până pe la 1290, terminală apoi prin definitivă darimare a propagandei papistașe, este un moment de o extremă importanță în istoria naționalității române, pe care a scăpat'o biserica răsăritenă mai mult chiar decât vitejia neamului. Dacă ar fi reușit Latinii, dacă Oltenia — cuibul Staturilor românesce — ar fi încăput pe ghiava clerului celui mai necetățenesc și a celui mai corumpător, a celui mai puțin evanghelic și a celui mai cosmopolit tot odată, Muntenia și Moldova, despărțite de orientul Europei, ar fi ajuns de de-mult ungară și polonă«¹⁾.

Brudiul istoriogaf E. Hurmuzaki, carele dintre toți mai pre larg și mai adânc a studiat întrebarea uniunii, prin clasica traducere dice:

»Atanasie și sincerii lui colaboratori și colegii unioniști și-au ajuns scopul principal. Er acesta nu era altul, decât asigurarea propriilor sale persoane în oficiu și dignitate cu mai mare venit, precum și în genere, o mai bună situațiune materială pentru clerul român trecut la uniune. Pretențiunile și condițiunile, asupra cărora ambii episcopi, Teofil și Atanasie, dimpreună cu preoțimea lor aderentă în tot timpul negocierilor urmate de la 1697 până la 1701 au stărui în mod

¹⁾ B. Petriceicu Hașdeu: Etimologicum Magnum Romaniae tom. IV pag. CLXIX.

categoric și inevitabil, cu hotărîre și îndărătnicie, sunt relative la ridicarea clerului unit la același nivel cu cel romano-catolic în ceea-ce privesce toate drepturile și avantajele, la ridicarea bunei sale stări economice și sociale, precum și la neațînarea sa de înriurirea laicilor. Dorința de îmbunătățiri materiale, ér nu temeinica convingere religioasă, căștiguri lumesci, iar nu transformarea sufletescă, considerațiuni egoiste, ér nu abnegațiunea morală au dictat actul de uniune și au avut drept urmare înființarea unui bisericii, care, avénd în vedere numai interese materiale, ar trebui să se surpe îndată ce n'ar mai corespunde cu acestea ca fiind lipsită de ori-ce rațiune internă. Singură mâna puternică a unui regim patronisator și însămnațele mijloce de subvențiune materială, a căroră creare ea o făcea cu puțință, a mai putut să prolongéscă existența creațiunii de predilecțiune a unui împérat evlavios, existență, care în lipsa acestui artificial sprijin de din afară era amenințată de a se stinge și în mai multe rânduri deja a trebuit să fie ferită prin forță de desorganizare internă. Întocmai precum clerul în primul rând, cu numai puțină participare a laicilor, aprópe el singur a pus la cale uniunea, tot astfel el e singurul ei rađem, și totuși el n'a știut să creeze în spiritul poporului rădăcini pentru uniune. Cu cât însă mai mult va înflori și se va desvolta biserica greco-orientală în Arđel, cu atât mai mari pericole vor trebui să resulte din acesta pentru comunitatea religioasă unită, care va fi atunci nevoită să se alipéscă necondiționat fie de biserica romano-catolică, fie de cea greco-orientală; căci formațiunile de tranzițiune își perd cu atât mai mult terenul și ființa, cât formațiunile principale de sine stătătoare se întind alătura cu ele în liberă desvoltare și dau la o parte formațiunile hibride.

„Probabilitatea e cu atât mai vęrtos pentru un asemenea rezultat, cu cât chiar în sinul bisericii unite procesul de frământare și de descompunere nu e încă ajuns la sfîrșitul lui, ci țene, din contră, sufletele credincioșilor cuprinse de o împărechiere, care noliniștesco conștiința religioasă și lăncedesc simțul moral. Înlanțuită dogmaticesce de Roma, biserica unită nu póte să opună față cu presiunea iresistibilă a scaunului papal destulă rezistență nici în ceea-ce privesce administrațiunea și jurisdicțiunea și de aceea suspină cu durere înăbușită, dar învederată după libera desvoltare și după nejnignită autonomie, de care în Monarchia austriacă se bucură ađi muma biserica grecéscă, care e înzestrată cu mijloce materiale neaséménat mai neinsémnate“¹⁾.

Unăția a fost combătută în timpul, când frământările grele din suta XVIII stășiau pe Români, așa :

„Cu viclesug au plăzmit lege noué papi-cóscă, sęracii țęrani! (pag. 18). *Acęsta este dejghinare iar nu unire, învederat semn înșelător*, ce în Transilvania s'a aflat. În Europa și în totă țara turcésă fie ce lege este slobodă precum și în Austria, în vremea reposatului întra fericio Iosif împérat al doilea, carele întocmise legi spre a fi toate neamurile slobode în cledința lor Iar căți a lor dogmă nu schimbă și vor pazí legea strămoșilor și nu se vor uní cu papismul, pe acestia deobște cu mari greutăți îi pomiléză (impovorează) popriți fiind d'a lua vre un al pământului privilegiu, până în cât și de lemnele din pădure sunt lipsiți. Iar căți ticăloși se rătăcesc pe care pe toți îi îndeamnă, să se unéscă, ca să nu mai vađi bine, credincioși, acéstă să socotesce lecuire ca osopieasca băsmitóre vulpe, voesc ca și următorii lor să aibă a lor vătămare, se numesc fii ai Bisericeí pravoslavnicilor cei vechi, însă uniți în papizmos!! Decí nu este nici una, nici alta, cí după cum nu mă indoesc, după drept cuvént, român fără de lege“ (pag. 19 și 20). După ce istorisesc, că prin amenințări, corupții, prin bani, prin iscălituri false s'a făcut acea Unăție, o caracterizază astfel: „A lor Biserica are icóne ca cea veche, săpați idoli papistașesci, amestecatura vęrniceá de rís, dejghinare, Unăți nici pravoslavnicí nici papistași“²⁾.

C. Erbicean în introducerea la procanonul lui P. Maior, cu privire la G. Șincaiu, Sam. Clain și P. Maior scrie :

„Acéstă treime a dovedit pe deplin vechimea și ne'nterupta noastră existență în pământul moștenit, unitatea némului prin aceișimea limbei și Religțiunii străvechi ortodoxe între Români, cu toate încercările pátimașe și viclene ale apusului, probăud că cele unoltiriri viclene de Unăție, ce s'au furișat printre Români erau tendențióse, erau spini și ciuline între Români ce naveau alt scop, decât slăbirea unităței neamului românesc, provocând desbinări, urí și ne'ntelegeri continue între fiii aceleași nume. Vrajmași vedeau în unitatea credinței, a datinilor și obiceiurilor, tária lor. Și pentru ce toate acestea asupra Românilor? Numai pentru satisfacerea lăcomiei de putere a papilor, de a avea sub scutul lor pastoral o turmă și mai mare, cu care să se pótă fálí față de biserica ortodoxă a rėsăritului; ér pe de altă parte tendința precugetată și urmărită în seculi de alte neamuri, spre a absorbí ori contopí pe Români cu poporul lor. *Unăția* (adecă Unirea unei mici porțiuni dintre Români ortodoxi

¹⁾ Fragmente din Istoria Românilor trad. de I. Slavici pag. 70—72.

²⁾ C. Erbicean I. cit. pag. XVII—XVIII.

din Transilvania cu biserica romano-catolică) *n'a adus nici un folos, nici religios, nici politic Românilor. Din contră faptele din trecut, aceste din prezent petrecute sub ochii noștri, dovedesc înstreținerea tot mai mult, a acelei porțiunii uniate dintre Români, de la religia ortodoxă a străbunilor noștri și noi prevedem încorporarea totală a uniației întregi în oceanul Romano-Catolicismului după care inevitabil va urma treptat și înstrăinarea de neam. Cât petru sprijin politic așteptat din partea Romei papale de a fi dat naționalității române Uniate, am vedut-o acésta în seculii trecuți că întru nimic n'a fost ușurați creștinii Uniați și privim cu durere și astăzi graba clericilor și Teologilor uniați de a primi inovări tot mai multe și a atrage la ei cât mai mulți proseliți dintre Români ortodoxi. Oare să, fie ei convinși că Români rămânând ortodoxi nu se vor mântui? Eu acésta n'o cred, așa dar alte tendințe și alte motive îi împing la acésta. Papalii ar prefera nimicirea naționalității române, numai să-i pótă avea sub ascultarea lor pe toți docili, neispititori de drepturile lor naționale, liniștiți și blânzi, căutându-și de mântuirea sufletului lor, după povețele doctrinei Romei papale¹⁾.*

Să ascultăm acum opiniunea academicianului episcop Nicole Popea:

„Biserica română ortodoxă din Transilvania, Banat și Ungaria, care prin desbinarea uniților căpătă fără îndoială o lovitură de mörte și-si mai înmulți neamicii încă cu uaul, eu fii sei de mai nainte, — deși singură în contra atâtor neamicii și în vârtejul cel mare al suferințelor, având a lupta cu persecutarea tuturor, totuși nu se înfrânse, nu apuse, ci-și păstră existența și caracterul nevötămat și nepătat până astăzi; ba ce este încă și mai mult, vedem, că ea, biserica ort. română, isbuti în fine, a se înalța de sine și prin sine numai, pre lângă toate persecuțiunile inimice, éráși la splendórea ei de odinioară — la splendoarea ei cea metropolitană!“

„Vedem, că biserica acésta, strivită și impilată, cum a fost de toate părțile, fú cea dintâi, carea încă cu 20 de ani mai nainte și revindecă sinodalitatea perdată, constituționalismul perdat; fú cea dintâi, carea ținá atâtea sinóde bisericesci și încă mestecate din cler și mireni într'un timp, carea, se organiză sistematic în toate părțile ei constitutive și carea poșede astăzi o constituțiune pe bazele cele mai late în adevăratul înțeles evangelic, precând alte biserici, deși favorite, încă și astăzi sunt lipsite de o adevărată sinodalitate“.

„Dară încă de ar fi rămas ea, biserica întrégă, cum a fost dela început și sub decursul atâtor veacuri, cu cât mai lesne și mai eficace ar fi putut resistă tuturor persecuțiunilor și im-

pilărilor străine? Atunci Romării nu ar fi avut a se lupta încă și ei între sine, ei tótă puterea lor și-ar fi concentrat-o numai singur spre a respinge atacurile străine inimice.

„Ér adocă cum s'a mai dis, réul cel mai mare, nereparaver și neiertaver, ce-l trase după sine unirea pentru națiunea întrégă, un réu ale căruia urmări și ađi le mai simțim și le vom simți fără îndoială neincetat până va mai sta acésta barieră între noi.

„Și să nu se dică, că astăzi nu mai caută nimeni la deosebirea confesională, căci se înșală amar. Bine ar fi, să nu se mai caute, mai ales, că despre acésta se depuseră deja două jurămente în două adunări naționale; însă esperința ne arată contrariul și celui-ce s'ar îndoii, i-am sfătui să observe mai bine și se va convinge prin mii de fapte pipăite, că deșu încă se prea caută și astăzi la deosebirea confesională între Români și încă nu numai din partea „popilor“, sau a „clericilor“; — ci și din partea mirenilor, și încă chiar a „inteligenților“, a „iesuitorilor în fracurii“, cum se mai dice! — Se va convinge în fine, că deșu desbinarea acésta confesională este încă și astăzi o pedecă dintre cele mai mari, atât pentru înaintarea afacerilor noastre politice naționale, cât și pentru desvöllarea și progresarea Românilor preste și în tóte direcțiunile.

„Chiar și acésta, cari se îndatinară a striga mai mult în gura mare despre naționalitate, cari, așa dicând, pörtă pe buzele lor naționalismul, sunt în o parte consideraveră cei mai mari confesionaliști, sunt cei dintâi, cari în agendele lor naționale chiar iau privință mai ántái la confesiune și se orientéză după acésta, așa, ca ori-ce act, fie cât de național ei îl întogmesc înainte de tóte după calapodul lor cel confesional. Prin amploiști înalți, români uniți se lua în 1864 școla cofesională în Hațeg din posesiunea celor ortodoxi și se dede uniților, scoțându-se cu puterea învățatoriul ortodox din ea, ceca-ce mai nainte nici chiar sub absolutismul cel mai încarnat ultramontan al lui Bach și Thun de cătră cei străini de naționalitate nu se întemplă. Cine nu ar crede, pof-téscă la arhivul consistoriului arhidiocesan ortodox ori întrebe pe bravii Hațegani, cari împreună luptară în contra acéstuí act de violență, până ce abia în anul curinte prin ministeriul de culte și instrucțiune, se restituí școla éráși în posesiunea și proprietatea bisericeí ortodoxe, de sine înțelegându-se, că prin mari lupte. Tot prin acésta și tot atunci se siliră Reșinărenii, cari de altmintrelea au un edificiu scolariu dintre cele mai frumoșe, ca să facă școlă uniților de acolo pentru vr'o doi trei prunci ai lor, în loc să se fie silit comunele cele multe unite fără de școlă ca să li se facă. Cine nu crede întrebe pe bravii Reșinăreni, cari nu se supuseră odată cu capul unei

¹⁾ C. Erbicean I. c. pag. 1—II.

atari ordinațiuni draconice, și vor spune, câte nevoi avură din acosta cauză.

„Dar și alți amploiați români uniți, unii într'un mod, alții într'altul, chiar și prin încercări proselitice escelează întru asuprirea fraților lor ortodoxi, pe cari deocamdată nu-i mai numim aici, deși aceia ar merita puși cu numele pentru ca să-i cunoscă și să-i judece opiniunea publică română după fapte lor.

„Deși cu părere de rău, dar a trebuit să le amintim aceste, parte ca respectivii se vadă, că atari fapte 's prea bătătoare la ochi, și că ele se observă și se înregistrează pentru presinte și venitoriu; — parte, căci răul, ce provine de aci, e mare și învederat, deci nu se poto ascunde, ori-cât îl vom acoperi și netodi; el este o rană usturăciósă, o cangrenă, ce ródé neîncetat la medua corpului nostru național.

„Din cele expuse urmédă dară: că *Românii, cari trecură la unire cu biserica apusenă, nu se uniră din îndemnul lor propriu, ci din îndemnul străinilor réuvoitori ai națiunei române, avënd interesele materiale înaintea ochilor lor, și ca toema pentru aceea unirea e o operă străină, o plantă exotică, plantată în pământul nostru național: că ea fu o amăgire a bieților Români, de a se lăsa, ca să se întrebuițeze de istrumente órbe ale intereselor străine nimicitoare de interesele cele adeverate române; că ea fu o desbinare a fraților, carea ca ori-ce desbinare și ca tot ce ne va veni dela străini, produse mari rele pentru națiunea noastră, și ca în fine ea, unirea, privită din ori-ce punt de vedere, nu mai are astăzi nici un sens“¹⁾.*

Arhimândritul-vicariu Dr. Ilarion Pușcariu dice: „Biserica ortodoxă româna din Transilvania și preste tot din Ungaria, fără îndoelă a suferit mult sub regii Ungariei, din partea bisericeii apusene, care dispunënd și de puterea lumescă, stăruia la totala suprimare și nimicire a acoleia. Tot așa a pătimit biserica ortodoxă română din acele părți din partea propagandei calvine sub domnirea principilor calvinesci din Transilvania. Inse nici una din suferințele indicate n'a avut așa grave și păgubitoare urmări pentru Români și în special pentru biserica lor ortodoxă străbună, precum a avut actul unirei unei părți a Românilor cu biserica apusenă, întemplată la încheerea seclului al XVII. Nu intră în cadrul acestei scrieri numărarea tuturor relelor, ce a urmat pentru Români din actul unirei. Unul din aceste rele cu urmările sale distrugătoare pentru popor și cultivarea lui a întrecut pre toate celelalte. Lipsirea Românilor de ierarhia lor vechiă și istorică avea de scop nu mai puțin, decât stingerea bisericeii ortodoxe,

numită de dușmanii ei biserica „schismatică“ și absorbirea ei în biserica apusenă.

„Metropolitul Atanasie trecënd la unire la anul 1700 cu o parte a clerului și puțin popor, pentru câștigarea unor favoruri materiale, a fost redus la poziția unui simplu episcop, perdënd și titlul unui Metropolit al Românilor, cari pe lângă toate silniciile din afară de a îmbrățișa unirea, au remas totuși stătornici în religiunea strămoșescă, nu li s'a mai conces a avé Metropolit, fiind ei lipsiți preste tot de arhierul lor, care să îngrijescă de biserici și să sântescă preoți. Acosta stare tristă pentru biserica ortodoxă română din Transilvania a durat, spre dureroa credincioșilor ei, timp de 83 ani. Scopul, pentru care atata timp s'a lăsat o turmă cuvântătoare fără păstoriul ei sufletesc, este evident.“²⁾

T. Velea dice

„După cele mai în sus aduse se crede forte, că de nu venja asupra bisericeii orientale a Românilor austriaci catastrofa uniunei cu biserica romano-catolică, Români cei-ce și așa nu erau cuprinși în privilegiile sêrbesci, — avënd ei Metropolitul sêu, proprii seii episcopi și preoți, nu s'ar fi putut pleca spre a se lepăda de aceștia și a se supune unei ierarhii străine. De acosta nu ne îndoim, precum nu ne îndoim, că sfășiați noi între noi în două confesiuni, am devenit sfășiați și fără putere în totă privința, și că cu toate nisuințele celor mai buni frați, nu s'a stins între noi cu totul ne'ncrederea... nu a perit cordișarea.“²⁾

A. Pop serie:

„Cu unirea săvârșită la 1700, epoca cea rușinosă, în care se afla biserica română, n'a încetat, ci din contră cu drept cuvânt putem susține, că a intrat în o epocă nouă mai rușinosă pentru Români.

„Acesta pe baza, că biserica română a schimbat un jug constituțional calvinesc, pe un jug absolutistic catolic. Mai sus am arêtat deja câte persecurții a avut de suferit biserica neunită. Dacă o parte a Românilor nu se uniau și ar fi rēmas cu toții în vechia lor biserica orientală, de jugul calvinesc ușor puteau scăpa. Acosta ne-o dovedesc decretale împôrătesci din 23 August 1692, 14 Aprilie 1698 și 26 August 1699, emis cătră preoții români, prin cari le dá deplină voie de a se unii sau de a rămâne în vechia lor credință. O dovadă, că Români puteau scăpa de jugul calvinilor, sunt Români neuniți. Dacă toți Români, pe basa decretelor împôrătesci, rămâneau în vechia lor biserica, atunci ușor puteau intra în independință religiósă

¹⁾ Dr. Il. Pușcariu: Metropolia Românilor ortodoxi din Ungaria și Transilvania Sibiu, 1900 pag. 18.

²⁾ Op. cit. pag. 150.

și națională conform canoanelor bisericesci răsăritene și nu mai suferiau batjocura dușmanilor lor. Dacă Românii, după ce au ajuns sub stăpânirea Austriei, cereau libertatea lor religioasă și chiar unele ușurări speciale, de sigur, că le câștiga, dovadă avem pe poporul sârbesc, care a câștigat mai mult dela Curtea din Viena chiar și de cât Românii uniți.

„Din cauza unirei a suferit într-o națiune, fiind-că Curtea din Viena nu voia a îndeplini cererile uniților pe basă, că de ce ei nu lucră să atragă pe toți Românii la unire, ér cererile neuniților nu le luau în seamă din cauza că nu se unesc. Din cauza acestei desbinări ei au rămas 110 de ani fără nici un sprijin și fără favoruri, pe când Sârbii foarte puțin la număr au fost protejați de Curte și biserica lor înzestrată cu mari moșii și subvențiuni din partea Statului

„Dacă nu s'ar fi făcut unirea, astăzi am avea o singură biserică autocefală, română în într-o Austro-Ungaria și în acesta ar fi toți Românii sub un singur șef și nu ar fi împărțiți în două biserici autocefale răsăritene și una unită cu Roma. Atunci toți Românii ar forma un corp și un suflet și străinii nu s'ar amesteca între ei, ca să-î îndemne la certe pe unii contra altora.“¹⁾

În fine cităm și părerea regretatului I. Crișani:

„Până către finea secolului al 17-lea Românii, cu toate ispitele și cursele, ce li s'au pus, au rămas credincioși religiunii lor străbune. Promisiunile, ce li s'au făcut, și persocuțiunile, ce s'au înscenat contra lor, nu i-au putut îndemna să se despartă de biserică ortodoxă-orientală. În fruntea lor se aflau prelați energici și conștiințioși, cari se opuneau cu riscul de a-și perde postul, ba chiar și cu risca vieții, tuturor neîndreptăților, care se adăugau bisericii încredințate conducerii lor.

„Numai lipsa de metropoliți energici și o procedură circumspectă, perversă și plină de înșelăciune au putut seduce pe Români, ca să renunțe la credința lor. Ambele aceste momente au avut loc pe timpul lui Leopold I.

„Atanasie, fiind om ușor de sedus și de un caracter slab, se făcù instrumentul intrigilor și contribuì astfel la lărgirea cercului de activitate al Iesuiților plini de răutate.

„Unii dintre Românii duși în rătăcire de Metropolitul, care era sfătuitoriul lor natural, fiind incapabili de a deosebi adevărul de falsitate, dedură astfel ascultare splendidelor promisiuni. Dela ei nici că se cerù altceva, decât simplu recunoscerea papei! Vădându-se mai în urmă

amăgiți, ei au căutat să se lapede de unație; unii și-au scăpat — pe lângă credința străbună — și conștiința din noianul nedumeririlor și al al urgiei, alții însă apucând a înainta prea mult în cursa Iesuiților, n'au ajuns a se mai putea lepăda — cel puțin în public încă nu — de unație.

„Astfel s'a întâmplat aceea, de ce Românii s'au ferit atâta timp, unația cu biserica Romei a prins rădăcini între ei.

„Cu desbinarea religioasă au intrat însă în corpul națiunii române — durere — și neînțelegeri și discordii, care încă nici astăzi, nu au amuțit și care încă și astăzi, cășunează Românilor din Transilvania și Ungaria multe neajunsuri.“¹⁾

Tote citațiunile din acest titlu și din cel precedent le-am adus spre lămurirea cestiunii, de care ne ocupăm, și spre a se vedea, că nu noi le-am dis și le afirmăm, ci bărbați cu mare și multă trecere la Români. Uniunea nici când n'a fost făcută și dorită de poporul român. Nu cred, că va fi nici în viitoriu, căci puținele favoruri obținute pentru cler nu l'au fericit. Dacă nu s'au făcut în trecut cu atât mai puțin cred să fie în viitoriu. Să ni se arete pre care popor l'a fericit papa. Au nu vedem că chiar poporele latine au scuturat jugul lui și tind cu toate mijloacele să delătore și să mitigeze influința catolicismului în țerile lor. Este generală credința, că Spania a decădut și a ajuns în situația de neputință numai în urma stărilor nesănătose, ce s'au creat acolo prin agenții catolicismului. Astăzi suflă alt vânt în lume și nu mai tremură regi și împărați de cuvântul amenințatoriu al pontificilor din Roma. Cuvântul hotărâtoriu în concertul lumii îl pòrtă astăzi popore parte emancipate, parte care nici când n'au stăut și nu stau sub tutoratul catolicismului. Desvoltarea rapidă și gigantică din timpul recent a poporelor anglo-germane și slăve va strîntora tot mai mult și va împedeca în desvoltare catolicismul. Inovațiunile introduse, precum dogma infalibilității, au provocat resens general. Cu toate acestea propaganda se continuă și în zilele noastre. Este drept, că nu mai are scutul pronunțat de odinioară al potestății civile, inspirat fiind guvernul țerii de alte sentimente, dar în rezultat slăbirea elementului nostru prin desbinarea în multe casuri este dorită ferbinte.

Pentru aceea desbinările confesionale au și fost alimentate și spriginite între Români. Vedem că comunități puternice odată, astăzi sunt sfâșiate și prin desbinare confesională slăbite. Óre acesta să fie scopul de viotă al clericilor români crescuți în colegiul de propaganda fide

¹⁾Veđi I. c. pag. 101—102.

¹⁾ Programa inst. ped. teol. a. 1887/88 p. 37—38.

și în alte institute străine, ca inspirați de duhul misionarilor catolici să năpădescă asupra țărilor locuite de Români, spre a sporii năcasurile și nefericirile acestora prin provocarea de ură și de desbinări. Oare nu este bună oară păcat strigătoriu la ceriu, ca o într-o țară cum este România cu un popor și cu o biserică să propage scisiunea și desbinarea. Sau bunăoară în frumosul nostru Bănat, unde gr. catolicii formază abia o particică disparentă este interes național să lucrezi, ca comune mari și puternice să fie sparte și desbinate în două. În loc de o biserică și o școală corespunzătoare și de un preot și un învățătoriu cu posibile mijloace de traiu, să aibă două biserici și două școle proptite și doi preoți și doi învățători în stare de compatimit, sbătându-se ca peștele pră uscat pentru existența lor. Nu ar fi mai folositoriu neamului nostru, ca acești misionari să pornescă spre alte părți ale lumii și să convertescă pre barbarii și păgânii de acolo, decât ca prin lucrarea lor funestă, stărpă și păgubitoare intereselor naționale să mai amărască dăilele și așa destul de amărite ale confrăților lor. Lucrarea acestor misionari nu binecuvântare, ci blăstăm este poporului nostru. Să nu ne mirăm deci, că luceferii uniților, vedând abisul îngrozitoriu creat prin desbinarea confesională a Românilor, atât de hotărât și autoritativ se pronunță în chestiunea aceasta. Să mulțămim lui Dumnezeu, că această desbinare de două sute de ani nu s'a lăsat mai mult și că și astăzi numai o parte neînsemnată aderază la ea, înțeleg, din totalitatea Românilor. Ori câtă rezervă ne impunem, constatarea acestor adevăruri reese de la sine și fără a mai lovi în această rană dureroasă, trebuie să recunoștem adevărul cu toții, cari voim și dorim binele neamului nostru, că Românii și în trecut și astăzi în toate afacerile lor ar fi cumpenit mai mult, apărându-și în șiruri tari și încheigate drepturile sale politice, culturale și bisericesci, decât așa resleți și spărți în două părți.

Vor binemerita toți aceia pentru națiune, cari vor conlucra, ca aceste diferențe și desbinări să se curmeze după posibilitate, în sinul Românilor și ca acest rău să nu se mai lătască și în celelate părți integre ale corpului național, aducându-ne aminte de cuvintele profetice ale marelui Bărnuț: »*Fii nefericiți! cine vă va apăra, dacă părinții voștri dau mâna cu străinii în contra voastră și dușmanii Românilor, cari nu dorm nici odată, privighiaii, ca se nu să stingă vre odată din mijlocul lor acest foc infernal*«.

(Va urma).

Varietăți

Personale. P. C. S. D. Arhimandrit *Filaret Musta* și P. O. D. Protopresbiter *Mihail Popoviciu* au luat parte la ședința consistoriului metropolitan, ținută Marți în 23 Ianuarie c., pentru rezolvarea afacerilor curente.

Societatea de lectură „Ioan Popasu“ a ținut studioase dela Institutul teologic-pedagogic diecesan din Caransebeș va ține o *Ședință publică*, Mercuri în 31 Ianuarie (13 Februarie) 1901, în sala mare a otelului „Pomul verde“ Începutul la 8 oare seara. Întrarea: de persoană 1 cor. 20 fil., de familie 3 cor. — Oferte generoase în favorul „Fondului de ajutorare Ioan Popasu“ se primesc cu mulțămită. — *Programa* 1. Heruvicul, cor mixt în 6 voci, de A. Sequens. 2. Factorii principali ai educațiunii, disertație de Petru Buzera. 3. Nebunul, poezie de Coșbuc, declamată de Fortunat Mureșan. 4. Armă, cor mixt în 5 voci, de G. Musicescu. 5. Otrava, anecdotă de Speranță, declamată de Simeon Popoviciu. 6. Târșul din Pompei, cor mixt cu acompaniament de pian, din opera „Jone“ de E. Petrella. — Dans.

Comitetul societății „Ioan Popasu“ are onoare a invita pe această cale Onorata Preenime și Învățătorime la *ședința publică* din 31 Ianuarie a. c.

Mulțămită publică. Pentru „Fondul de ajutorare Ioan Popasu“ au mai colectat:

Corneliu Biro, dela: Simion Blajovan 2 cor.;

Moise Mateoni, dela: Ioan Ambruș 20 fil.; Iova Lațu 20 fil.; Pavel Bugariu 8 fil.; Simeon Romănu 10 fil.; Pavel Suci 20 fil.; Teodor Iancu 20 fil.; *George Simeria* 1 cor.; *Virgil Stefaniga* 1 cor.; *Lucreția Musta* 1 cor.; *Iuliu Musta* 1 cor.; *Bis. gr. or. din Glimboca* 4 cor.; *suma* 8 cor. 98 fil.;

Mihail Gașpar, dela: Biserica gr. or. din Gataia 2 cor.; *Georgiu Gașpar* 4 cor.; *suma* 6 cor.;

Cununi eterne. În loc de cunună pe mormântul învățătorului pensionat *Petru Bălan*, familia *Aurel Marin* din Caransebeș a trimis „fondului de ajutorare Ioan Popasu“ suma de 20 cor. Pe această cale aducem mulțămitele noastre prea stimatei familii *Marin*. Caransebeș la 25 Ianuarie 1901. Dr. Olariu președinte, Dr. Ionescu cassariu.

Iubileul de 50 de ani al „Reuniunii Femeilor Române din Brașov“ se va ține Marți în 30 Ianuarie (12 Febr.) 1901 după programul următoriu: I. 1. La 9 oare dimineața parastas pentru inițiatorii, înființatorii și binefăcătorii Reuniunii în Biserica Sf. Nicolae din Scheiu. 2. După parastas încununarea mormintelor inițiatorilor, a președintelor și a membrilor răposate din primul comitet, precum și a secretarilor răposati ai Reuniunii. — II. *Ședința Festivă*, care se va ține în sala cea mare a gimnasiului român gr. or. la 11 oare a. m. după următoriu program: 1. Deschiderea ședinței din partea președintei Reuniunii D-na Agnes Dușoiu. 2. „Psalmul XVI“ de Eusebiu Mandyczewski, executat de corul Reuniunii române de gimn. și cântări, condus de D-nul G. Dima. 3. Discurs festiv, ținut de Doamna Elena A. Mureșianu. 4. Declamațiune, executată de o elevă din internatul orfanelor întreținut de Reuniune. 5. „Misiunea femeii române“, disertațiune de D-na Maria B. Baiulescu.

6. „Imn de mulțămită“, de S. Jadassohn, executat de corul Reuniunii române de gimnast. și cântări, condus de D-nul G. Dima. — III. La 9 oare seara bal în sala Redutei orașănesci.

Invitare. Corul vocal bisericesc din Mehădia aranjază Vineri la 2/15 Februarie a. c. (Întâmpinarea Domnului) în sala otelului dela „Calul alb“, în favorul fondului său, *Concert împreună cu declamațiuni și teatru.* Începutul la 8 oare sara. Prețul de intrare: pentru locul I. 1 cor. 20 fil, de persoană, pentru locul II. 80 fil, de persoană. După producțiune urmează joc. În pauză se va juca bătuta și călușeriul. Suprasolviri se primesc cu mulțămită și se vor chita prin ziaristică.

Invitare. Diletanții din Toplet aranjază spre scopuri filantropice Sămbătă în 9/27 Februarie 1901 în sala D-lui Caraiman, o *representațiune teatrală*, căreia îi va urma joc. Intrarea de persoană 50 fil. Începutul la 8 oare. Oferte marimonioase se vor primi cu mulțămire și se vor cuita pe cale ziaristică. Programă: 1. Norocu în casă. Persoanele: Mitru, tată: Vior Ion; Maria, fiica lui: Hrelia Ana; Petru, feciorul lui: Caraiman Stef; 2. Monolog: „Soldan Viteazul“, predat de Vior Dumitru econom. 3. Bobocel și Inele, cor de bărbați. 4. Monologul „Herșcu“, predat de Pavel Serecovan econom.

Necrolog. Subsemnații cu inimă frântă de durere aducem la cunoștință, că prea scumpa noastră fiică *Marioara*, după un morb greu, provăzută cu sântele taine, în al 17-lea an al vieții, și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului în 19 Ianuarie 1901. Rămășițele pămepesci s'au așezat spre odihnă vecinică în cimiterul din loc. Marcovet, la 24 Ianuarie 1901. Fie-i ~~terina ușoară și memoria binecuvântată.~~ — Pavel Stoian preot ca părinte, Romulus ca frate, Costa Liuba învățătoriu în Logoj, ca cumnat, Ioan Cioc învățătoriu în Căcova, ca verișor.

Bibliografie

Chestiunea autonomiei Bisericii Române unite în șirul luptelor noastre pentru existența națională de *Lucian Bolcaș*. București, 1900. Prețul 1 cor. 50 fil. — Se capătă la Librăria Diecesană, din Caransebeș.

Posta Redacției

Mai multora. Croitorul de haine profeșci și civile d-l *Alexă Perian* din Oravița va fi în 16 și 17 Febr. st. n. în Caransebeș. Fosiți deci ocașiunea pentru a face comande.

Licitațiune minuendă

Pa basa incuvițării Venerabilului Consistoriu Diecesan dtto 23 Noemvre 1900 Nr. 4877 B. ex 1900, se escrie licitațiune minuendă pentru îngrădirea cu gard de zid și de fer a Sântei bisericii gr. or. din comuna **Ciuchiciu**, protopresbiteratul Bisericii Albe.

Prețul de esclamare preste tot 5015 cor. 91 fil.

Licitațiunea se va ținea la 2/15 Februar 1901 (la Întâmpinarea Domnului) la oarele 9¹/₂ a. m. în școala noastră gr. or.

Planurile și specificațiunea de măsuri și spese se pot vedea ori și când la Oficiul (Președintele) comitetului parohial din Ciuchiciu.

Întreprinzătorii prezentându-se în fața locului li-se vor face cunoscute condițiunile lucrului.

Iară cei ce vor voi să întrepradă lucrul trebuie să depună a) vadiul de 10%, b) să dovedească prin atestate, că sunt esperți la lucru, c) că au mai lucrat la vro biserică fără ca să fie avut proces etc. cu aceia unde a lucrat, d) că sunt în stare a garanta cu avere nemișcătoare ori cu libele depuse spre fructificare la vro bancă prețul esclamării pentru un timp de 5 ani, în care termin obvenind vre un defect să se poată repara de nou numai decât, e) ca vadiu se primesc numai bani gata ori libele cu prețul cuvenit.

Ciuchiciu din ședința comitetului parohial ținută 3 Ianuarie 1901, 2—3. [5]

Vasile Dragoi
Președinte.

Vasile Mioc
not. com. par.

În conțelegere cu On. oficiu Protvdresbiteral tractual.

Concurs

Pre basa incuvițării Ven. Consistoriu diecesan dtto 19 Decemvre ex 1900 Nr. 5089 Șc. se escrie concurs pentru întregirea definitivă a postului învățătoresc la școala conf. gr. or. rom. din **Moniom**, protopresbiteratul ~~Bocșa-montană~~, cu termen de concurgere de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecesană“.

Emolumentele sunt:

1. În bani gata 600 cor.
2. Pentru scripturistică 6 cor.
3. Pentru conferință 20 cor
4. Cortel liber și grădină de legumi
5. Pământ de livadă 2 jug. 1000 st. □.
6. Pentru încălzirea salei de învățământ îngrijește comuna bisericească.
7. Dela înmormântare, unde va fi poftit, 80 fil.; iar cu liturgie 1 cor. 20 fil.

Doritorii de a ocupa acest post sunt avisați, ca suplicele de concurs ajustate coform stat. org. bis. și a regul. școlar — adresate comit. parohial — să-le subștearnă Prea Onoratului Oficiu protopresbiteral.

Alegëndul învățătoriu este îndatorat a purta cantoratul bis. și toate lucrurile scripturistice necesare.

Concurenții sunt poftiți a se presenta în o Duminică sau serbătoare în sfta biserică din loc, însă nu în ziua alegerii.

Moniom, 1/14 Ianuarie, 1901.

[3] 3—3

Comitetul parohial

Alexa Groza
președinte.

Nicolae Ion
not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Maxim Popoviciu* protopres

E I N L A D U N G.

Die p. t. Actionäre der Ziegelei- und Bau-Actien-Gesellschaft in Karansebes werden hiermit zu der am 24. Februar 1901 Nachmittags $\frac{1}{4}$ Uhr im grossen Sitzungsalle der Vermögens-Gemeinde in Karansebes stattfindenden

VI. ordentl. General-Versammlung

höflichst eingeladen.

Tages-Ordnung:

1. Bericht der Direction und Vorlage der Bilanz. — 2. Bericht des Aufsichtsrates. — 3. Beschlussfassung hierüber und Ertheilung des Absolutoriums. — 4. Wahl dreier Directionsräthe. — 5. Eventuelle Anträge. — 6. Wahl zweier Actionäre zur Authentizirung des Protocolls.

Karansebes, am 10. Februar 1901.

Die Direction.

Anmerkung: §. 10. der Statuten lautet: „a) Über Anträge der Actionäre. Beziehen sich diese jedoch nicht auf Einberufung einer neuen General-Versammlung, kann nur in dem Falle verhandelt werden, wenn dieselben 5 Tage vor der General-Versammlung der Direction schriftlich vorgelegt wurden und mindestens von 10 Actionären unterschrieben sind“.

§. 12. „Jede Actie berechtigt in der General-Versammlung zu einer Stimme. Zur Ausübung des Stimmrechtes muss die Actie zwei Monate vor Abhaltung der General-Versammlung auf den Namen des betreffenden Actionärs im Actienbuche umschrieben sein und mindestens 3 Tage vor Abhaltung der General-Versammlung (d. i. bis zum 21. Februar l. J.) bei der Gesellschafts-Cassa (leit. Director) deponirt sein. — Dass Stimm- und Wahlrecht kann persönlich oder mittelst Vollmacht ausgeübt werden. Frauen können nur durch Bevollmächtigte vertreten werden. Als Bevollmächtigte können nur Actionäre fungiren“.

1—1 [6]

Activa

Bilanz-Conto pro 31. December 1900.

Passiva

Cassa-Vorrath			1343	51	Actien-Capital			60000	—
Ringofen-Conto	52339	34			Reservfond	13187	80		
Gebäude-Conto	26761	55			Werthverminderungsfond	19582	—	32769	80
Grund-Conto	5600	—	84700	89	Accepte-Conto	36500	—		
Bauziegel-Vorrath	17255	14			Oest. ung. Staatsbahn für Kohle	3840	—	40340	—
Dachziegel-Vorrath	20374	40			Dividende unbehoben	540	—		
Firstziegel-Vorrath	1140	—			Tantiemen	2237	72	2777	72
Brennholz-Vorrath	126	—			Gewinn-Vortrag von 1899	232	52		
Kohlen-Vorrath	90	—	38985	54	Reingewinn	6780	51	7013	03
Debitoren-Conto: Forderungen	4636	94							
Conto pro Diverse für Pacht	84	—	4720	94					
Glaserwaaren-Conto			5239	56					
Requisiten-Conto Ziegelei	6000	—							
„ „ Glasurwaare	1138	68							
Mobilien	48	—	7186	68					
Escompte-Zinsen Vortrag pro 1901			723	43					
			142900	55				142900	55

Soll

Gewinn- u. Verlust Conto pro 31. December 1900.

Haben

Kohlen-Verbrauch	9152	43			Gewinn Vortrag von 1899			232	52
Regie	2463	97			Bauziegel-Conto Erträgniss	8442	38		
Gehalte	2400	—			Dachziegel-Conto Erträgniss	21616	44	31734	29
Steuer	1652	10			Firstziegel-Conto Erträgniss	1675	47		
Escompte-Zinsen	1784	38							
Reparaturen	653	13							
Strassenbau	81	04	18187	05					
Abschreibung von Requisiten	1259	63							
Grundpacht	509	60	1769	23					
Dotations-Reservfond	1177	80							
„ „ -Werthverminderungsfond	1582	—							
Tantieme: Direction und Aufsichtsrath	2237	70	4937	50					
Gewinn-Vortrag von 1899	232	52							
Reingewinn	6780	51	7013	03					
			31966	81				31966	81

Karansebes, am 31. December 1900.

Die Direction:

Elias Kuresku m. p.
präses.

Gustav Perlfaster m. p.
leitender director.

Peter Brankovits m. p.

I. Neuerer m. p.

Dr. W. Ziprisz m. p.

Constantin Burdia m. p.

Em. B. Kepich m. p.

Vorstehende Contis mit den Haupt und Nebenbüchern verglichen und übereinstimmend befunden.

Der Aufsichtstath:

Dr. Hegyesi Benő m. p.
Obmann.

Franz Schmidt m. p.

Traian Barzu m. p.

Karl Schwab m. p.

Arnold Klein m. p.